

SALGIN DÖNEMİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Serap Nur DUMAN¹

¹ Dr., Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, serapnurcanoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4535-2144.

Geliş Tarihi: 13.07.2020 Kabul Tarihi: 29.09.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.768887

Öz: Bu araştırmada, uzaktan eğitim sürecini öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek amaçlanmıştır. Nitel araştırmalardan durum çalışması deseninde tasarlanan araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme modeli ile belirlenmiştir. Okul Öncesi Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Fen Bilgisi Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programlarında öğrenim gören 28 öğretmen adayı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın veri toplama sürecinde görüşmelerden yararlanılmıştır. Telefon ve e-posta görüşmeleri şeklinde gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen verilerin analizi betimsel analizle gerçekleştirilmiştir. Betimsel analiz sonucu elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri çerçevesinde tablolar ile sunulmuş ve alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular; uzaktan eğitim süresinde derslerin öğrenme-öğretme süreci, uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirme süreci, uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları, uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi, uzaktan eğitim sürecine yönelik öneriler şeklinde belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, öğretmen adayı, öğretmen eğitimi.

EVALUATION OF THE DISTANCE EDUCATION PROCESS CARRIED OUT DURING THE EPIDEMIC PERIOD

Abstract:

In this study, it was aimed to evaluate the distance education process based on the opinions of prospective teachers. The study group of the research, which was designed as a case study from qualitative research, was determined by the criterion sampling model. 28 prospective teachers, who are studying in Preschool Education, Classroom Education, Science Education, Turkish Education, Guidance and Psychological Counseling programs, constituted the working group of the research. Interviews were used in the data collection process of the research. The analysis of the data obtained from the interviews conducted via telephone and e-mail was carried out as descriptive analysis. Findings obtained as a result of descriptive analysis are presented in tables within the framework of the sub-problems of the research and supported by quotations. The learning-teaching process of the lessons during the distance education period, the evaluation process of the lessons during the distance education process, the advantages and disadvantages of the distance education process, the communication between the lecturer and the prospective teachers in the distance education process and suggestions for the distance education process were specified as the findings of the current study.

Key Words: Distance education, prospective teachers, teacher education.

1. Giriş

2000'li yıllardan sonra teknolojinin hızla gelişmesi, ses ve görüntü paylaşımının kolaylaşması, erişim hızlarının artması, network uygulamalarının öne çıkması ile birlikte eğitimde teknolojinin işlevi değişmeye (veya eğitimde teknoloji kullanımının yoğunluğu artmaya) başlamıştır. Bunun yanında web üzerinden öğrenme ortamlarının hazırlanması, içerik geliştirilmesi, canlı ders ekranlarının kullanımının artması ile uzaktan eğitim uygulamaları gelişmiştir (Yenal, 2009). Özellikle eğitim gören nüfusun artması ile yüz yüze eğitim ortamlarına alternatif olarak gelişen uzaktan eğitimin pek çok olumlu yönü bulunmaktadır. Daha fazla öğrenene aynı anda ulaşmak, eğitim ve öğretim maliyetlerini azaltmak, öğrenme sürecini hızlandırmak gibi yönleriyle eğitimin her düzeyinde uzaktan eğitim tercih edilmeye başlanmıştır (Yenal, 2009). Bunun yanında Jones (1996) uzaktan eğitimle ilgili temel noktaları şöyle özetlemiştir:

- Öğretmenin ve öğrencinin farklı yerlerde olması
- Öğrenme materyalinin bir organizasyon tarafından planlanması ve hazırlanması
- Ders içeriğini barındıran ve öğretmen ile öğrenciyi birleştiren medya kullanımı
- Bazı “çift-yönlü iletişim” biçimlerinin kullanımı
- Öğrencilerin, öğrenme işini bireysel olarak gerçekleştirmesidir (akt. Demir, 2013).

Bunun yanında uzaktan eğitim; öğrenenin kendi öğrenme sürecinden sorumlu olmasını gerektiren, bireysel öğretimi destekleyen bir sistemdir. Bu nedenle uzaktan eğitim sisteminde yer alan öğrencilerin öğrenmeyi öğrenme becerilerini geliştirmesi, kendi öğrenme sürecini planlaması ve kontrol etmesi beklenmektedir. Ancak avantajları yanında dezavantajları da bulunan uzaktan eğitimdeki temel sorunlardan biri iletişim ve etkileşimin daha az olmamasıdır. Yüz yüze eğitimle karşılaştırıldığında uzaktan eğitimde öğrencilerin sosyal davranışlarının gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Bu yönüyle uzaktan eğitim sürecindeki sınırlılıkların en aza indirilmesi ve eğitim sürecinin başarılı tamamlanması için uzaktan eğitim süreçlerinin öğrenci, öğretmen ve öğrenme süreçleri yönüyle çok iyi planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Yurdakul, 2015, s. 274-280).

Uzaktan eğitimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi kullanılan uzaktan eğitim platformlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Uzaktan eğitim platformlarından uygun modeli belirlemek ve kullanmak bu noktada önemlidir. Uzaktan eğitim platformları genel olarak eş zamanlı (senkron) ve eş zamansız (asenkron) uzaktan eğitim şeklinde sürdürülmektedir. Senkron eğitim uygulamaları, yüz yüze eğitimde olduğu gibi öğrenen ve öğretici rolündeki bireylerin aynı anda ses ve görüntü paylaşımı yaparak karşılıklı eğitim sürecinde yer aldığı bir platformken; asenkron eğitim uygulamalarında öğrenen, öğreticiden bağımsız olarak, istediği zaman eğitim sürecinde yer alabilmektedir (Erfidan, 2019). Bunun yanında uzaktan eğitim sürecinde yaygın olarak kullanılan Öğrenme Yönetim Sistemleri ve Sanal Sınıf Araçları gibi yazılımlar da bulunmaktadır. Öğrenme Yönetim Sistemleri içinde yükseköğretimde yaygın olarak kullanılan Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) özellikle Ankara Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi'nde tercih edilmektedir. Sanal Sınıf Sistemleri olarak bilinen uzaktan eğitim uygulamaları içinde de Adobe Connect kullanım kolaylığı ile sıklıkla tercih edilmektedir (Kavrat, 2013).

Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde ise; Anadolu Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi başta olmak üzere pek çok üniversitede uzaktan eğitim uygulamasının sürdürüldüğü ve uzaktan eğitimin senkron ve asenkron olarak gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Begimbetova, 2015; Demir, 2013).

Üniversitelere göre değişiklik göstermekle birlikte her geçen gün uzaktan eğitim uygulamalarına yükseköğretimde daha çok yer verildiği görülmektedir. Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşmasına destek olmak ve hem öğrenciler açısından hem eğitim kalitesi açısından en doğru uzaktan eğitim uygulamalarını öne çıkarmak önemli hale gelmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitim sürecini kapsamlı olarak değerlendirmek, uzaktan eğitim uygulamalarına yol göstermek için faydalı bulunmaktadır. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde öğrenci rolünde bulunan katılımcıların eğitim sürecini farklı boyutlarla (öğrenme-öğretme, değerlendirme, iletişim gibi) çok yönlü değerlendirmelerinin, eğitim kalitesini ve başarısını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışmada elde edilen bulgularla uzaktan eğitim sürecinde deneyim kazanan öğretmen adaylarının görüşlerine yer vermek istenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, yükseköğretimde yaygın olarak kullanılan uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen adaylarının değerlendirmelerini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın alt problemleri şunlardır:

1. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme sürecine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
2. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirme sürecine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
3. Uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları hakkında öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
4. Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi nasıldır?
5. Uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen adaylarının önerileri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri ile uzaktan eğitim sürecini kapsamlı ve sistemli değerlendirmek amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarından elde edilen bulguları öğrenme-öğretme süreci, değerlendirme, avantaj-dezavantaj, iletişim ve öneriler başlıkları ile detaylı sunmanın yapılacak benzer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda elde edilen bulguların uzaktan eğitim ile ilgili yapılan diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılmasının ve ilişkilendirilmesinin daha anlaşılır olması için de alt problemler ifade edilmiştir. Alt problemlerin belirlenmesinde ise uzaktan eğitim ile ilgili yapılan literatür taramasından faydalanılmıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgulara dayalı olarak çalışmanın alt problemleri oluşturulmuştur (Bilgiç & Tüzün, 2015; Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011)

2. Yöntem

2.1. Araştırma modeli

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması modelinde gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, çalışmanın amacı kapsamında belirlenen, sınırla-

rı belirlenmiş bir duruma yönelik kapsamlı veriler ortaya koyma sürecidir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 83). Bu kapsamda yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının görüşleri ve deneyimlerine dayalı olarak uzaktan eğitim sürecine yönelik derinlemesine bilgi elde etmek ve sonuçları ortaya koymak amaçlanmıştır. Durum çalışması olarak gerçekleştirilen araştırmalarda izlenmesi gereken aşamalar ve bu aşamalara yönelik araştırmada yapılan işlemler şunlardır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 317-323):

- Araştırma sorularının belirlenmesi: Bu aşamada, araştırmanın temel araştırma sorusu “Uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen adaylarının değerlendirmeleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.
- Araştırmanın alt problemlerinin belirlenmesi: Bu aşamada araştırmanın temel sorusuna karşılık araştırmanın alt problemleri oluşturulmuştur. Bu araştırmada yer alan alt problemler şunlardır:
  - Uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme sürecine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
  - Uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirme sürecine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
  - Uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları hakkında öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
  - Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi nasıldır?
  - Uzaktan eğitim sürecine yönelik öğretmen adaylarının önerileri nelerdir?
- Analiz biriminin belirlenmesi: Bu araştırmada, araştırılan duruma yönelik doğrudan deneyim sahibi kişilerin araştırmada yer alması amaçlanmış ve uzaktan eğitim sürecinde yer alan öğretmen adayları ile analiz birimi oluşturulmuştur. Farklı öğretmen eğitimi programlarında uzaktan eğitim sürecinde yer alan son sınıf öğretmen adayları, araştırmanın analiz biriminde yer almaktadır.
- Çalışılacak durumun belirlenmesi: Bu araştırmada, uzaktan eğitim sürecine yönelik çalışılacak durum, üniversite düzeyinde ve eğitim fakültesinde uzaktan eğitim süreci olarak belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılacak bireylerin seçilmesi: Bu araştırmada araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken ölçüt örnekleme modeli ile katılımcılar belirlenmiştir. Çalışma grubunun seçiminde temel alınan ölçütlere uygun olan ve gönüllü katılım gösteren öğretmen adayları araştırmada yer almıştır.
- Verilerin toplanması ve alt problemlerle ilişkilendirilmesi: Araştırmanın nitel verileri, araştırmanın alt problemlerine cevap verecek kapsamda toplanmış-

tır. Elde edilen veriler alt problemlerle ilişkilendirilerek araştırmacı tarafından saklanmıştır.

- Verilerin analizi ve yorumu: Elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Verilere dayalı olarak bulgular sunulmuş ve alınlarla desteklenmiştir.
- Çalışmanın raporlanması: Araştırma sürecinde yapılan işlemler ve elde edilen bulgular, okuyucular ve araştırmacılar için kapsamlı olarak raporlanmıştır.

2.2. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem belirleme stratejilerinden biri olan ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklem, araştırmanın amacına uygun olarak en iyi veri kaynaklarına ulaşmak için belirlenen bazı ölçütleri karşılayan tüm durumların araştırmaya alınmasıdır (Patton, 2014, s. 238). Bu çerçevede araştırmada uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeye yönelik, bu süreçte yer alan öğretmen adaylarından veri toplamak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini belirlerken temel alınan ölçütler; uzaktan eğitim sürecinde öğrenci olarak yer almış olmak ve eğitim fakültesinde son sınıfta öğrenci olmak şeklinde belirlenmiştir. Bu ölçütlere sahip olan öğretmen adaylarından oluşturulan örneklem grubuna ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmanın örneklemi

Öğretmen Eğitimi Programı	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Okul Öncesi Eğitimi	4	2	6
Sınıf Eğitimi	3	3	6
Fen Bilgisi Eğitimi	2	3	5
Türkçe Eğitimi	3	2	5
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	3	3	6
Toplam	15	13	28

2.3. Veri toplama araçları

Araştırmanın verilerini toplamada görüşmelerden yararlanılmıştır. Görüşmeler üç farklı görüşme yaklaşımı ile gerçekleştirilebilir. Bunlar; gündelik sohbet tarzında görüşme, görüşme kılavuzu yaklaşımı ile görüşme ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme şeklindedir (Patton, 2014, s. 342). Bu yaklaşımlar içinden araştırmada yapılan görüşmelerde mülakat kılavuzu yaklaşımı tercih edilmiştir. Mülakat kılavuzu yaklaşımı

ile yapılan görüşmeler, araştırmacıya araştırmamanın odağından çıkmadan veri toplaması için görüşme sorularını belirlemesini ve sıraya koymasını sağlar. Aynı zamanda bu yaklaşım, araştırmacının sistemli ve kapsamlı olarak görüşmeleri gerçekleştirmesine rehberlik eder (Patton, 2014, s. 343-344).

Araştırmacı tarafından mülakat kılavuzu yaklaşımı ile görüşme soruları belirlenmiş ve sıralanmıştır. Daha sonra hazırlanan görüşme formu, araştırmamanın amacına uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla üç eğitim bilimleri alan uzmanına gönderilmiş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Uzman görüşü sonucunda veri toplama aracının uygun olduğuna karar verilmiş ve iki öğretmen adayı ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşme formuna yönelik önerileri ve değerlendirmeleri ile görüşme formunda son biçimsel ve içerik düzenlemeleri yapılmıştır. Görüşme formunun son hali uzmanlara yeniden gönderilmiş; kapsam geçerliği, görünüş geçerliği, yapı geçerliği hakkında onay alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir.

2.4. Verilerin toplanması

Araştırmada görüşmeler gerçekleştirilirken katılımcıların isteği üzerine telefon ve e-posta tercih edilmiştir (Creswell, 2017, s. 283-285). Araştırmada yer alan bazı öğretmen adaylarına e-posta ile görüşme formları gönderilmiş ve katılımcıların görüşme sorularını yanıtlaması sağlanmıştır. Bu süreçte görüşme formunda yer alan sorulara yönelik katılımcılar ve araştırmacı iletişimde bulunmuş, gerekli durumlarda katılımcılara e-posta ile açıklamalar yapılmıştır. 16 öğretmen adayı ile e-posta görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada yer alan bazı katılımcılar ile telefon görüşmeleri yapılmıştır. Bu süreçte öğretmen adaylarının belirlediği tarih ve saatlerde görüşmeler yapılmıştır. Ortalama 50 dakika süren telefon görüşmeleri boyunca katılımcıların cevapları araştırmacı tarafından not alınmıştır. 12 öğretmen adayı ile telefon görüşmesi gerçekleştirilmiş ve görüşme sonrası araştırmacı tarafından düzenlenen görüşme notları e-posta ile katılımcıya gönderilmiştir.

2.5. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma sorularına uygun olarak hazırlanan bir analiz çerçevesinde bulguların analizini ve sunumunu içerir. Betimsel analiz sürecinde takip edilmesi gereken işlemler ve araştırmada izlenen süreçler şunlardır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 256):

- Betimsel analiz çerçevesi hazırlama: Araştırma sorularından ve görüşme başlıklarından yararlanarak araştırmacı tarafından veri analizi çerçevesi hazırlanmıştır.

- Tematik çerçeveye göre verileri düzenleme: Analiz çerçevesine uygun olarak görüşmelerde elde edilen veriler araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve sıralanmıştır.
- Bulguları tanımlama: Çerçeve içinde her araştırma sorusuna karşılık gelen veriler açıklanmış ve verilere yönelik alıntılar seçilmiştir.
- Bulguları yorumlama: Bu süreçte bulgular net ve anlaşılır düzeyde ayrıntılı olarak okuyucuya açıklanmıştır.

Verilerin analizi sürecinde betimsel analiz her aşamasında araştırmacı dışında bir eğitim bilimi alan uzmanının ve bir ölçme değerlendirme alan uzmanının görüşlerine yer verilmiştir. Analiz çerçevesinin hazırlanmasında, verilerin çerçeve içinde doğru şekilde yerleştirilmesinde ve verilerin herhangi bir müdahalede bulunulmadan sunulmasında uzmanların onayı alınmıştır. Bunun yanında verilerin analizinde kodlayıcılar arası güvenilirlik belirlenmiştir. Bu süreçte araştırmacı ve araştırma dışında yer alan bir alan uzmanı aynı görüşme verisini kodlamış ve her iki kodlayıcı arasındaki güvenilirlik belirlenmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik %88 olarak hesaplanmıştır. Bu güvenilirlik düzeyi yeterli bulunduğu için araştırmanın kalan verileri araştırmacı tarafından analiz edilmiştir (Miles & Huberman, 2015, s. 64). Betimsel analiz sonunda elde edilen nitel bulgular tablolar ile sunulmuş ve alıntılarla desteklenmiştir. Alıntılar verilirken öğretmen adayları "ÖA" olarak kodlanarak yazılmıştır. Örneğin, Öğretmen Adayı-1 ile ilgili alıntı yapılırken "ÖA₁" ifadesine yer verilmiştir.

2.6. Etik İzin

Yapılan bu araştırmanın, 13.07.2020 tarihli 04 oturum numarası ile etik izni alınmıştır. Etik izinde belirtilen araştırma içeriğine uygun olarak araştırma tamamlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak sunulmuştur.

3.1. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme süreci

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme süreci hakkındaki görüşlerine dayalı olarak elde edilen kodlar Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2: Uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme süreci ile ilgili olarak ortaya çıkan temaların dağılımı

Kodlar	N	%
Anlatım ve soru-cevap yönteminin kullanılması	6	21.43
Öğrenci-öğretim elemanı etkileşiminin azalması	6	21.43
Sunu ve ders notunun kullanılması	5	17.86
Ders süresinin kısa olması	5	17.86
Dikkat ve motivasyon kaybının olması	3	10.71
Uygulamalara yer verilememesi	3	10.71
Toplam	28	100

Öğretmen adaylarının derslerin öğrenme-öğretme sürecine yönelik görüşleri ile ortaya çıkan kodlar sırasıyla; anlatım ve soru-cevap yönteminin kullanılması (n=6), öğrenci-öğretim elemanı etkileşiminin azalması (n=6), sunu ve ders notunun kullanılması (n=5), ders süresinin kısa olması (n=5), dikkat ve motivasyon kaybının olması (n=3), uygulamalara yer verilememesi (n=3) şeklindedir. Öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitim sürecinin öğrenme-öğretme sürecine en büyük etkilerinden biri, öğretim elemanının derslerde genellikle anlatım yöntemi ve soru-cevap tekniğini kullanmalarındır. Uzaktan eğitim sürecindeki teknik koşullar nedeniyle öğretim elemanlarının farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanamadıklarını belirten öğretmen adayları, öğretim elemanlarını anlayışla karşılamaktadır. Ancak öğretmen adaylarına göre derste aynı tekniklerin kullanılması, uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime göre daha verimsiz ve sıkıcı hale getirmektedir.

Benzer şekilde yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretim elemanının etkili iletişim kuramaması, dersteki etkileşimi olumsuz etkilemektedir. Öğretim elemanının beden dilini, ses tonunu, anlatımını uzaktan eğitimde etkili kullanmadığını belirten öğretmen adaylarına göre, dersler yüz yüze eğitimdeki gibi etkili olmamaktadır.

Bunun yanında öğretim elemanlarının sık sık sunular ile dersi anlattığı ve ders notlarını öğretmen adayları ile paylaştığı ifade edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde, derslerin ortalama bir saat olması da öğrenme-öğretme sürecinin yüz yüze eğitimdeki gibi olmasını olumsuz etkilemektedir. Yüz yüze eğitimde üç saatlik bir dersin uzaktan eğitimde bir saat olarak yapılması öğretmen adaylarının ders motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda ders süresinin kısa olması ile ilişkili olarak derslerin çoğunlukla teorik ağırlıklı yapıldığı belirtilmiş, uzaktan eğitimde teori-uygulama dengesinin sağlanmadığı anlaşılmıştır.

Bu kodlar altında görüş belirten öğretmen adaylarına ait bazı alıntılar şunlardır:

“Bu dönemde aldığım derslerin neredeyse tamamında sunu kullandık. Dersin hocası haftalık sunumlarını hazırlıyordu ve onu ekrana yansıtarak dersi anlatıyordu. Ders sonrasında da bize sunumu gönderiyordu. Bu şekilde geçti diyebilirim. Sık sık sunu yapılması, hep hocaların dersi anlatması benim için aslında verimli değildi. Çünkü her hafta aynı şeyi görmek sıkıcı hale geliyor. Ama yani uzaktan eğitimde de ne yapılabilirdi başka bilmiyorum, hocaları da anlamak lazım. Çok fazla imkân yoktu.” (ÖA₁)

“Yüz yüze derslerde daha eğlenceli, neşeli hocalarım bu sistemde çok sıkıcı hale geldi. Yani yüz yüze bu dersi eminim çok iyi geçirirdik, çok anlaşılır ve keyifli olurdu. Ama derste kurduğumuz bağı, etkileşimi uzaktan eğitimde kuramadık sanırım. Hocaların bakışı, esprisi ya da bize tahtada göstereceği bir şey uzaktan eğitimde hep sözel olarak yapılmak zorunda kaldı. Diğer arkadaşlarımla da etkileşim olmadı. Herkes tek başına bir derste gibiydi. Bunun da çok etkisi olduğunu düşünüyorum.” (ÖA₁₁)

“Uzaktan eğitim dersleri bir saat olarak planlanmış. Bu yüzden her dersimiz ortalama bir saat sürüyordu. Ama bu süre içinde hoca ya da biz bazen bağlantı sıkıntısı yaşıyorduk. Ya da sistemsel bir sorun oluyordu ve hocaların ekrana yansıttığı notu göremiyorduk. Yani küçük aksaklıklarla da 10 dakika geçiyordu. Bu yüzden ders süresinin aslında kısa olduğunu düşünüyorum. Normal derslerde blok yapsak bile bir buçuk saat kesin ders yapardık. Bu zaman ve süre kısalığı da dersi etkiledi bence.” (ÖA₈)

3.2. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirilmesi süreci

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirilmesi süreci hakkındaki görüşlerine dayalı olarak elde edilen kodlar Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3: Uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirilmesi süreciyle ilgili olarak ortaya çıkan temaların dağılımı

Kodlar	N	%
Ödevlere dayalı değerlendirmenin olması	12	42.86
Dönütlerin yetersiz olması	10	35.71
Grup çalışmasının az olması	6	21.43
Toplam	28	100

Öğretmen adaylarının derslerin değerlendirme sürecine yönelik görüşleri ile ortaya çıkan kodlar sırasıyla; ödevlere dayalı değerlendirmenin olması (n=12), dönütlerin yetersiz olması (n=10), grup çalışmasının az olması (n=6) şeklindedir. Öğretmen adaylarına göre, uzaktan eğitim sürecinde derslerin ödevlere dayalı olarak değerlendirilmesi olumludur. Öğretmen eğitimi boyunca genellikle vize ve final notlarını sınavlarla aldıklarını belirten öğretmen adayları, ödevler hazırlamaktan ve bu şekilde değerlendirilmekten mutlu olduklarını belirtmiştir. Bunun yanında hem ödevlerle il-

gili olarak hem de genel olarak ders süreçleriyle ilişkili olarak öğretim elemanlarından aldıkları dönütler, öğretmen adayları tarafından yetersiz bulunmuştur. Bu durumun öğrenme-öğretme süreçlerinde belirtildiği gibi öğrenci-öğretim elemanı etkileşiminin azalması ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak yaptıkları çalışmalarda araştırmalarda ya da hazırladıkları raporlarda neleri eksik ya da hatalı yaptıklarını merak eden öğretmen adayları, değerlendirme sürecinde öğretim elemanlarının daha şeffaf olması gerektiğini belirtmektedir.

Derslerin değerlendirme sürecine yönelik belirlenen son kod ise grup çalışmaları ile ilgili bulunmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde yaptıkları ödevlerin büyük bir bölümünde bireysel çalıştıklarını belirten öğretmen adayları, değerlendirme sürecinde grup çalışmasına yönelik ödevlerin de verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarına göre grup çalışmasının artması, arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesine ve uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle bireysel ödevler kadar grup ödevlerinin de verilmesi öğretmen adaylarının derse yönelik motivasyonunu olumlu etkilemektedir.

Bu kodlar altında görüş belirten öğretmen adaylarına ait bazı alıntılar şunlardır:

“Üç yıldır aşkın sürede o kadar sınav olduk ki, ödevle değerlendirilmek bence çok güzeldi. Uzaktan eğitimin en olumlu tarafı belki de ödev yapmamız oldu. Özenle, hocanın istediği noktalara göre raporlar hazırladım, bazı derslerde araştırma yaptım ve çok keyif aldım. Yüz yüze eğitimde de bence ödevli değerlendirmeler artmalı.” (ÖA₃)

“Benim değerlendirmeye ilgili tek sıkıntım geri bildirim olmaması. Ödevlerimi zamanında gönderdim ama sonra bir mesaj alamadım hocalardan. Neden 65 aldığımı da bilmiyorum neden 80 aldığımı da. Arkadaşlarla konuşarak kendi kendimize bazı noktalar yakaladık ama hocamdan bir şey gelseydi ben daha çok mutlu olurum.” (ÖA₉)

3.3. Uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları hakkındaki görüşlerine dayalı olarak elde edilen kodlar Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4: Uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajlarıyla ilgili olarak ortaya çıkan temaların dağılımı

Kodlar	N	%
Ortamdan bağımsız olması	7	25.00
Uygulama çalışmalarının yapılamaması	5	17.86
Tekrar izlenebilir olması	5	17.86
Telefonla erişim olması	4	14.28
Elektrik / internet kesintisinde erişim olmaması	4	14.28
Devamsızlık sorununun olmaması	3	10.72
Toplam	28	100

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri ile ortaya çıkan kodlar sırasıyla; ortamdaki bağımsız olması (n=7), uygulama çalışmalarının yapılamaması (n=5), tekrar izlenebilir olması (n=5), telefonla erişim olması (n=4), elektrik / internet kesintisinde erişim olmaması (n=4), devamsızlık sorununun olmaması (n=3) şeklindedir. Öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitim sürecinin hem avantajları hem dezavantajları vardır. Öğretmen adaylarının evinden rahatça sanal sınıfa girebilmesi ve derse katılabilmesi uzaktan eğitimin en olumlu yönü olarak belirtilirken, uygulama çalışmalarının yapılamaması ve derslerin genellikle teori ağırlığında sürdürülmesi uzaktan eğitimin en olumsuz yönü olarak ifade edilmiştir. Özellikle öğretmen adayları için önemli uygulama derslerinden biri olan Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitim sürecinde kuramsal olarak sürdürülmesi olumsuz değerlendirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin dezavantajı olarak belirtilen diğer özelliği ise, elektrik veya internet kesintisi olduğunda derslere erişim sağlanamaması olmuştur.

Diğer taraftan uzaktan eğitim süreci içinde yapılan canlı derslerin kaydedilmesi ve öğretmen adaylarının derse katılmadığında ya da ihtiyaç duyduğunda tekrar tekrar dersi izleyebilmesi olumlu değerlendirilmiştir. Aynı zamanda uzaktan eğitim sürecinde kullanılan Adobe Connect uygulamasının telefonlarla uyumlu olması ile öğretmen adayları rahatlıkla telefondan derse katılım sağlamıştır. Tüm bu olumlu özelliklerine ek olarak öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde devamsızlık sorunu olmamıştır.

Bu kodlar altında görüş belirten öğretmen adaylarına ait bazı alıntılar şunlardır:

“Her yerden derse katılabiliyor olmak, sınıfta ya da fakültede olmak zorunda kalmamak diyebilirim. Pijamanla bile ders izleme fırsatı sağlıyor. Kendini rahat hissettiğin bir ortamda dersi takip etme fırsatı sağlıyor.” (ÖA₂)

“Son dönemimizde stajımıza devam edemedik. Ve uzaktan eğitimde buna karşılık alabileceğimiz uygulamalı bir dersimiz olmadı. Diğer derslerde de genelde anlatım şeklinde hocalar dersi anlattı. Uygulamalı, etkinliğe dayalı çalışma imkânı bu süreçte maalesef olmuyor. Daha sınırlı bir ders süreci oluyor. Bu anlamda dezavantajlı diye düşünüyorum.” (ÖA₂₅)

3.4. Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi hakkındaki görüşlerine dayalı olarak elde edilen kodlar Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5: Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi ile ilgili olarak ortaya çıkan temaların dağılımı

Kodlar	N	%
E-posta aracılığıyla iletişim kurma	16	57.14
WhatsApp aracılığıyla iletişim kurma	12	42.86
Toplam	28	100

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanı ile kurdukları iletişime yönelik görüşleri ile ortaya çıkan kodlar; e-posta aracılığıyla iletişim kurma (n=16) ve WhatsApp aracılığıyla iletişim kurma (n=12) şeklindedir. Öğretmen adayları uzaktan eğitim süreci içinde canlı derslerdeki sohbet ekranı ile istedikleri zaman dersin öğretim elemanına soru sorabildiklerini, ders dışında ise genelde e-posta ve WhatsApp aracılığıyla iletişim kurduklarını belirtmiştir.

Öğretim elemanı iletişim kurmakta sorun yaşamadıklarını belirten öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitim sürecinde yüz yüze konuşamamak ve paylaşımında bulunamamak, ders sürecindeki etkileşimi azaltmaktadır. Bu durum öğretmen adayları arasında da geçerlidir. Sosyal iletişim kuramamak, karşılıklı konuşma ya da dinleme imkanının olmaması iletişimi olumsuz etkilemektedir. Ancak canlı derslerde ya da sonrasında öğretim elemanlarının kendileri ile iletişim kurmaya özen gösterdiklerini belirten öğretmen adayları uzaktan eğitim sürecinde iletişim sıkıntısı çekmediklerini ifade etmiştir.

Bu kodlar altında görüş belirten öğretmen adaylarına ait bazı alıntılar şunlardır:

“Gerçek sınıftaki gibi aklıma takılan bir soru olduğunda hemen soramıyordum hocaya ama mail atıyordum. Mail ile her zaman iletişim kurabileceğimizi söylemişti hoca. Gerçekten de mutlaka cevap atıyordu, bu yüzden iletişimde sıkıntı yaşamadım.” (ÖA₁₆)

“Biz hocayla bir whatsapp grubu kurduk. Sınıf arkadaşlarımızın ve hocanın olduğu bir grup. Buradan herkes istediğini yazabiliyordu. Dersle ilgili, ödevle ilgili ya da hocaya sormamız gereken herhangi bir şeyi yazıyorduk. Hoca da takip ediyordu grubu ve cevap yazıyordu bize. İletişimi bu şekilde sürdürdük bazı derslerde.” (ÖA₂₀)

3.5. Uzaktan eğitim sürecine yönelik öneriler

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine yönelik önerilerine dayalı olarak elde edilen kodlar Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6: Uzaktan eğitim sürecine yönelik öneriler ile ilgili olarak ortaya çıkan temaların dağılımı

Kodlar	N	%
Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim birlikte kullanılmalı	10	35.71
Öğretim elemanlarına bilgilendirme yapılmalı	7	25.00
Uzaktan eğitim uygulamaları güçlendirilmeli	6	21.43
Uzaktan eğitime uygun ders materyalleri geliştirilmeli	5	17.86
Toplam	28	100

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine yönelik önerileri ile ortaya çıkan kodlar sırasıyla; uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim birlikte kullanılmalı (n=10), öğre-

tim elemanlarına bilgilendirme yapılmalı (n=7), uzaktan eğitim uygulamaları güçlendirilmeli (n=6), uzaktan eğitime uygun ders materyalleri geliştirilmeli (n=5) şeklindedir. Öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitim sürecinin yüz yüze eğitime göre olumlu yönleri bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin olumlu yönlerinden yararlanmak ve bazı derslerin uzaktan eğitim ile bazı derslerin yüz yüze eğitim ile sürdürülmesini destekleyen karma bir eğitim süreci önerilmektedir. Bu sayede uygulama gerektiren derslerin yüz yüze eğitim ile gerçekleştirilmesi sağlanacak, içerik olarak uygun dersler de uzaktan eğitimde yer alabilecektir. Bunun yanında öğretmen adayları, uzaktan eğitim süreci hakkında öğretim elemanlarının yeterli bilgi sahibi olmadığını düşünmektedir. Öte yandan uzaktan eğitim sürecine yönelik dersi planlama, içerik oluşturma ya da değerlendirme yapma konularında öğretim elemanlarına bilgi verilmesi gerektiğini düşünen öğretmen adayları da bulunmaktadır.

Bunlara ek olarak uzaktan eğitim sürecinde kullanılan Adobe Connect programının güçlendirilmesi, sanal sınıf uygulamasında daha fazla öğrenci-öğretim elemanı paylaşımını destekleyen uygulamalara yer verilmesi önerilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde derslerde kullanılacak öğretim materyallerinin ve araç-gereçlerin de çeşitlendirilmesi öğretmen adaylarının derse yönelik motivasyonunu arttıracaktır. Öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitim derslerinde farklı uygulamalar kullanabilmek ya da farklı materyaller ile dersi etkili kılmak, uzaktan eğitimde öğrenci başarısını olumlu etkileyecektir.

Bu kodlar altında görüş belirten öğretmen adaylarına ait bazı alıntılar şunlardır:

“Bazı dersler yüz yüze de olsa uzaktan da olsa çok farkı olmaz bence. Ama uygulama gerektiren derslerde yüz yüze eğitim yapsak, teorik ağırlıklı dersleri de uzaktan yapsak çok iyi olabilir. Her iki eğitim şeklini de birlikte kullanmak aslında söylemek istediğim. Bu sayede uzaktan eğitimin olumsuz yönleri de ortadan kalkabilir.” (ÖA₁₃)

“Bazı hocalarla ilk derslerde zorluk yaşadık. Sesin çok az gelmesi, ekranı göremememiz gibi farklı aksaklıklar oldu ama sonra bunun hocadan kaynaklandığını öğrendik. Aslında hocamız sanal sınıf uygulamasını tam bilmediği için olmuş. Bu gibi durumlar için uzaktan eğitimin hocaların hepsine detaylı tanıtılması gerekiyor. Teknik sıkıntılar dışında uzaktan eğitimde bizi doğru yönlendirebilmesi için, bize bir içeriği doğru sunabilmesi için de aslında hocaların sisteme hâkim olması lazım. Hocalara bilgilendirme yapılırsa daha rahat bir süreç olur.” (ÖA₂₇)

4. Sonuç ve Tartışma

Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgular ele alındığında, öğretmen adaylarının beş başlık altında görüş belirttiği belirlenmiştir. Bunlar; uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme süreci, derslerin değerlendirilmesi süreci, uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajları, öğretim elemanı-öğretmen adayları iletişimi ve uzaktan eğitime yönelik öneriler şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bunlardan ilki, uzaktan eğitim sürecinde derslerin öğrenme-öğretme süreci hakkındadır. Bu başlık altında öğretmen adaylarının görüşleri ele alındığında, uzaktan eğitim sürecinde derslerin genellikle aynı ve benzer yöntemlerle sürdürüldüğü anlaşılmıştır. Derslerde çoğunlukla öğretim elemanı tarafından anlatım yöntemi ve soru-cevap tekniğinin tercih edildiği belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde derslere ya da öğretim elemanlarına bağlı olmaksızın öne çıkan bu durum, uzaktan eğitimde öğretim elemanı ve öğretmen adayı etkileşimini de olumsuz etkilemiştir. Yüz yüze eğitimle karşılaştırıldığında öğrenme-öğretme sürecinde yaşanan öğretmenler adayları arasındaki etkileşim ve öğretim elemanı-öğretmen adayı etkileşim uzaktan eğitimde azalmaktadır. Bununla ilişkili olarak öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dikkat ve motivasyon kaybı yaşadığı da belirlenmiştir. Yapılan benzer araştırmalarda da destekleyici sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Birişçi (2013) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmasında, öğretici ile öğrenci arasında yüz yüze iletişim olmamasından kaynaklanan bazı sorunların derse olan ilgiyi azalttığını gösteren öğrenci görüşlerine ulaşmıştır. Diğer taraftan Doğan ve Paydar (2019) tarafından yapılan araştırmada da öğretmen adayları açık ve uzaktan eğitimin dezavantajları arasında derse motivasyonu sağlamanın zor olduğunu ve öğretim yöntemleri açısından çok sınırlı olduğunu ifade etmiştir. Kaleli Yılmaz ve Güven (2015) ise araştırmalarında eş zamanlı uzaktan eğitim yöntemi ile ders alan öğretmen adaylarının uzaktan eğitimi sıkıcı, etkileşimsiz, duygusuz bir eğitim şekli olarak vurgulandığı belirtmiştir. Yadigar (2010) ise tez çalışmasında elde ettiği sonuçlarda öğrencilerin uzaktan eğitimi kendilerine sağlanan dönütler konusunda yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Yapılan bu araştırmalara da bağlı olarak, uzaktan eğitimin öğrenme-öğretme sürecini daha etkili ve verimli hale dönüştürmek için uzaktan eğitimde öğrenci konumunda yer alan katılımcıların görüşlerine dayalı olarak iyileştirmeler yapmak gerektiği söylenebilir. Özellikle öğretici rolündeki öğretim elemanlarının öğrencilerle kurduğu iletişim ve etkileşim, uzaktan eğitimde oldukça önemlidir.

Araştırma bulgularında yer alan ikinci başlık, uzaktan eğitim sürecinde derslerin değerlendirilmesine yöneliktir. Bu başlık altında görüş belirten öğretmen adaylarına göre, uzaktan eğitimde değerlendirme genellikle ödevlere dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Öğretmen adayları, ödevlere bağlı yapılan değerlendirme sürecinden oldukça memnundur. Ancak değerlendirme sürecine yönelik dönütlerin yetersiz olması ve ödevlerin bireysel ödevler olarak planlanması eleştirilmiştir. Değerlendirme sürecinde öğretmen adaylarının çalışmalarına yönelik dönüt ve düzeltmeler vermek, öğretmen adaylarını değerlendirme süreci hakkında bilgilendirmek önemli görülmektedir. Aynı zamanda bireysel ödevlerle birlikte grup ödevlerinin yapılması, öğretmen adayları arasındaki etkileşimi ve paylaşımı artıracığı için gerekli görülmektedir. Bununla ilgili olarak yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde benzer bulguların elde edildiği belirlenmiştir. Hamutoğlu, Sezen Gültekin ve Savaşçı (2019) yaptıkları araştırmada uzaktan eğitim sürecinde öğreticiden dönüt alınamamasını olumsuz bir durum olarak vurgulamıştır. Erfidan (2019) ise tez çalışmasında elde ettiği sonuçlarda,

öğretim elemanları değerlendirmeyi sınırlı bulduklarını ve belirli değerlendirmeler dışında öğrenme çıktılarını ölçmenin zor olduğunu ifade etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi değerlendirme sürecinde de öğrenci konumundaki katılımcılarının görüşlerine yer vermek ve değerlendirme sürecini dönütlerle iyileştirmek gereklidir. Bu sayede öğretmen adayları ve öğretim elemanları arasındaki etkileşimin de gelişmesine katkıda bulunulabilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak belirlenen üçüncü başlık, uzaktan eğitim sürecinin avantajları ve dezavantajları ile ilgilidir. Öğretmen adaylarına göre uzaktan eğitimin olumlu özellikleri daha çoktur. Uzaktan eğitimin ortamdan bağımsız olması, telefonla uzaktan eğitime erişim sağlanabilmesi ve uzaktan eğitimdeki her içeriğin tekrar izlenebilir olması ve devamsızlık sorununun bulunmaması olumlu değerlendirilmektedir. Bu yönüyle uzaktan eğitim sürecinden öğretmen adaylarının memnun oldukları söylenebilir. Yadigar (2010) da araştırmasında öğrencilerin büyük bir bölümünün gelecekte yine uzaktan eğitim programı tercih edebileceklerini belirtmiştir. Mercan (2018) da araştırmasında öğrencilerin büyük bir bölümünün uzaktan eğitime olumlu yaklaştığını ancak öğrencilerin devam zorunluluğunun olmamasını olumsuz bir durum olarak değerlendirdiğini belirtmiştir. Yine Erfidan (2019) tarafından yapılan araştırmada da, öğrenciler uzaktan eğitimin avantajlarını mekândan bağımsız olma, tekrar edebilme şeklinde belirtmiştir. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) tarafından yapılan araştırmada da öğrenciler, her yerden erişim imkanının olması ve dersi tekrar izleme imkanının olmasını uzaktan eğitimin avantajları arasında belirtmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin bilgisayar ve internete erişememe, uygulama yapılamaması yönleriyle uzaktan eğitimi dezavantajlı buldukları vurgulanmıştır. Bu araştırmada da öğretmen adayları uzaktan eğitimin dezavantajlarını uygulamalı çalışmaların gerçekleştirilememesi ve elektrik / internet kesintilerinde erişim sağlanamaması olarak belirtmiştir. Ancak derslerin kaydının yapılması ve tekrar izleme olanağının bulunması uzaktan eğitimde yaşanan teknik sıkıntıları (elektrik, internet kesintisi gibi) en aza indirebilir. Bunun yanında uzaktan eğitimde uygulamalı çalışmaların yapılmasına olanak sağlayan düzenlemeler ile öğretmen adaylarına daha yararlı bir süreç haline getirilebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan bir diğeri de, öğretim elemanı ve öğretmen adayı iletişimi hakkındadır. Öğretmen adayları uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanları ile genellikle e-posta ve WhatsApp aracılığıyla iletişim kurmaktadır. Uzaktan eğitimdeki iletişimin yüz yüze eğitimdeki gibi olmadığı ancak öğretmen adayları ve öğretim elemanları arasında herhangi bir iletişim sorununun da bulunmadığı görülmüştür.

Araştırmada belirlenen son başlık da uzaktan eğitim sürecine yönelik önerilerdir. Uzaktan eğitim sürecinin geliştirilmesi ve işlevinin artırılması adına öğretmen adaylarının önerileri değerlendirilmiştir. Öğretmen adayları uzaktan eğitimi genel olarak olumlu değerlendirirler de yine de yüz yüze eğitimle birlikte kullanılması gereken

bir sistem olarak düşünmektedir. Uzaktan eğitimde etkileşimin az olması, yüz yüze eğitimle desteklendiğinde daha anlamlı olacaktır. Bunun yanında yüz yüze eğitimdeki zaman ve mekan kısıtlamasının uzaktan eğitimde bulunmaması ile eğitim süreci daha esnek bir hale gelebilecektir. Yalman (2013) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 58,29'u derslerini hem örgün eğitimle hem de uzaktan eğitimle almak istediklerini belirtmiştir. Erfidan (2019)'un tamamladığı çalışmada da öğretim elemanları uzaktan eğitime yönelik önerilerinde uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim ile karma eğitim şeklinde yapılmasını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada öğretilere eğitim verilmesi gerektiği ve teknik alt yapının geliştirilmesi de önerilmiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde öğretmen adayları, öğretim elemanlarına uzaktan eğitim süreci hakkında bilgilendirme yapılmasını tavsiye etmekte ve uzaktan eğitim uygulamalarının güçlendirilmesini önermektedir.

Uzaktan eğitim ile ilgili olarak yapılan araştırmalara ve bu çalışmada elde edilen sonuçlara bağlı olarak uzaktan eğitimin her kademesinde olduğu gibi yükseköğretimde de kullanılması gereken bir eğitim şekli olduğu açıktır. Uzaktan eğitimin avantajlarını ve güçlü yönlerini desteklemek, dezavantajlarını ve eleştirilen yönlerini de yeniden ele almak gereklidir. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde doğrudan yer alan öğrenci ve öğretici rolündeki katılımcıların görüşlerini ve deneyimlerini öne çıkaran araştırmalar bu anlamda oldukça önemlidir. Öğretmen adaylarının görüşlerine yer veren bu çalışmada ise, yükseköğretimde ve öğretmen eğitimi sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecindeki deneyimleri ve görüşlerinin dikkate alınarak uzaktan eğitim uygulamalarının düzenlenmesi, öğretim elemanlarına rehberlik edilmesi sağlanabilir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının görüşlerine yer veren yeni araştırmalarla uzaktan eğitim sürecinin öğretici gözüyle değerlendirmesi de yapılmalıdır. Yapılacak yeni araştırmalarda öğretim elemanlarının ya da öğretmen adayları ve öğretim elemanının birlikte uzaktan eğitim süreci hakkında görüşleri ve deneyimleri ortaya konulabilir.

Kaynakça

- BEGİMBETOVA, K. (2015). *Uzaktan eğitimde öğretim elemanı ve öğrencilerin memnuniyet düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- BİLGİÇ, H.G. & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 26-50.
- BİRİŞÇİ, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 1(2), 24-40.
- CRESWELL, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (H. Ekşi, Çev. Ed.). İstanbul: EDAM.

Salgın Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi

- ÇELEN, F. K., Çelik, A. & Seferoğlu, S. S. (2011). Yükseköğretimde çevrim-içi öğrenme: sistemde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of European Education*, 1(1), 25-34.
- DEMİR, C. (2013). *Bilgi toplumuna geçiş sürecinde uzaktan eğitiminin rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- DOĞAN, A. & Paydar, S. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Education & Technology*, 1(2), 154-162.
- ERFİDAN, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri: Balıkesir Üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- HAMUTOĞLU, N. B., Sezen Gültekin, G., & Savaşçı, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Açıköğretim uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 19-28.
- KALELİ YILMAZ, G. & Güven, B. (2015). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 6(2), 299-322.
- KAVRAT, B. (2013). Çevrimiçi uzaktan eğitimde öğretici yeterliliklerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- MERCAN, A. (2018). *Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri ve hazırbulmuşlukları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- MİLES, M. B. & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- ÖZGÖL, M., Sarıkaya, İ. & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 294-304.
- PATTON, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. Beşir Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- YADİGAR, G. (2010). *Uzaktan eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi (G.Ü. Bilişim Sistemleri uzaktan eğitim tezsiz yüksek lisans programı örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YALMAN, M. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayar destekli uzaktan eğitim sistemi (moodle) memnuniyet düzeyleri. *Turkish Studies*, 8(8), 1395-1406.
- YENAL, A. Ç. (2009). *Uzaktan eğitim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- YILDIRIM, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin.
- YURDAKUL, B. (2015). Uzaktan eğitim. Ö. Demirel (Ed.), *Eğitimde yeni yönelimler içinde* (s. 271-288). Ankara: Pegem.